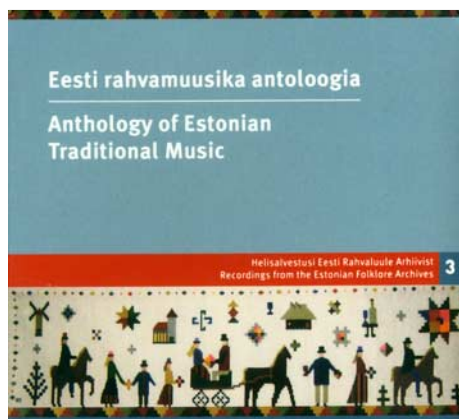

Eesti rahvamuusika laserplaadiantoloogia keskendub regilaulule

Eesti rahvamuusika antoloogia = Anthology of Estonian Traditional Music. Koostanud / Compiled by Herbert Tampere & Erna Tampere & Otilie Kõiva. Helisalvestusi Eesti Rahvaluule Arhiivist / Recordings from the Estonian Folklore Archives 3. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum 2003. 3 CDd ja tekstiraamat (228 lk). EKMCD 005, ISSN 1736-0528.

Eesti rahvamuusika antoloogia on seni mahukaim eesti rahvamuusika helipublikatsioon, kuhu on koondatud 115 rahvamuusikapala kuuekümne kahelt esitajalt. Kogumiku viiest vinüülplaadist ja tekstiraamatust koosnev esmaväljaanne ilmus 1970. aastal pealkirja all *Eesti rahvalaule ja pillilugusid*.

Valimik keskendub ühele pärimusliigile: 98 salvestusega on esindatud eesti rahvamuusika vanim laulustiil, regivärsiline rahvalaul. (Uemat, 17.–18. sajandil levima hakanud lõppriimilis-stroofilist laulu sisaldas teine valimik, mis anti välja siinse antoloogia esmaväljaandest paar aastat hiljem: *Eesti rahvalaule ja pillilugusid II*, Tartu 1974, koostajad Ingrid Rüütel, Herbert Tampere ja Erna Tampere.) Suhteliselt tagasihoidlik on instrumentaalmuusika valik – 17 pala. Koostajate eesmärgiks oli lisada põhjalikule regilaulu tutvustusele lühike ülevaade eesti traditsioonilistest instrumentidest ja neil mängitavast muusikast. Selline vahekord vanema rahvalaulu ja instrumentaalmuusika vahel oli antud kogumiku puhul taotluslik, ent peegeldab samas eesti folkloristikas ajalooliselt kujunenud kaanonit, mille tuumaks on regilaulud kui arhailine, genuinne ja Lääne kultuuri taustal unikaalne rahvuslik pärand.

<http://haldjas.folklore.eetagused/nr23/tutvustus.pdf>

Kuna 20. sajandi teadlased on regilaulu esitust traditsioonilises kontekstis saanud jälgida ja jäädvustada üksnes Eesti kahel äärealal (Kihnu saarel ja Setumaal), on paratamatu, et väljaande kõlapilt jääb elavast ja toimivast laulutraditsioonist distantseerituks. Suuremat osa regilaulužanre (välja arvatud koduste töödega seotud loitsud, lastelaulud, itkud, teatav osa lüürikast) on traditsiooniliselt esitanud lauljate rühm, kelle seast üks on eeslaulja rollis. Arhiivisalvestustel aga kõlab enamasti vaid üheainsa üsna eaka laulja hääl. Instrumentaalmuusika on esitatud enamasti salvestamise ajal tegutsenud ja kogukonnas hinnatud pillimeeste või pillimeeste koosluste poolt, kusjuures üksimäng või väikse rühmaga koosmusitseerimine on eesti pillimängutraditsioonile tõesti omane.

Salvestussituatsiooni on suuresti määranud tehnilised võimalused – valdav osa salvestusi on tehtud kas stuudios või välitöödel kujundatud stuudiosituatsioonis. Kui välja jätta paar instrumentaalpala vaharullidelt aastast 1912 (mis ühtlasi on eesti rahvamuusika helisalvestamise algusaasta), on vanem osa avaldatud materjalist pärit Eesti Rahvaluule Arhiivi šellakplaatide kogust ja salvestatud aastatel 1936–1938 Tallinnas Riigi Ringhäälingus. Plaadiantoloogia teise kompaktsema esitajaterühma moodustavad peamiselt arhiivi 1960. aastate välitöödel, taas Eesti Raadio tehnika abiga jäädvustatud laulikud ja pillimehed.

1930. aastatel jäädvustatud esitajate õppimisaeg jääb perioodi, mil regilaulul oli veel traditsiooniline funktsioon igapäevakeskkonnas. Mitmed plaadiantoloogia esitajad on ise olnud tuntud pulmalaulikud – just pulmakontekstis püsis regilaul Eestis kõige kauem. Teise maailmasõja järgsete esitajate regilauluoskus pärineb enamasti perekonnatraditsioonist. Pulmalaulikust vanaemalt või emalt on lisaks lauludele päritud ka vajadus või vähemalt oskus end regilaulukeeles väljendada. Ka kaht elava laulukultuuriga piirkonda – Setumaad ja Kihnut – esindavad peamiselt 1930. aastate stuudiosalvestused. Näib, et üheks põhjuseks võis olla kvaliteetsete kaasaegsete salvestuste puudumine koostamise ajal. Ent stuudiosalvestused sobisidki väljaande üldilmega ja nende esitajad – Anne Vabarna ja Liis Alas – olid laulikutena hästi tuntud ka väljaspool oma kogukonda.

Materjali valikut on oluliselt mõjutanud liigilise esindavuse printsiip ja esteetilised kaalutlused. Seda mitte ainult muusikalises, vaid ka tekstuaalses plaanis. Võib-olla seetõttu leidub väljaandes esitusi, mida võiks liigitada juba “mälestuste mälestuste” kategooriasse.

Need on keeleteadlaselt Hella Keemalt salvestatud regilaulud, mida ta oli üliõpilasena ekspeditsioonil õppinud Põlva ja Kanepi kihelkonna vanadelt traditsiooniteadjatelt ja mille tekstid on (tänapäevakuulaja seisukohalt) hästikujundatud kunstilised tervikud.

Taasväljaandmist võib käsitada tollaste koostajate ja tänaste toimetajate (viimaste seas oli ka allakirjutanu) dialoogina. Täiendusi ja muudatusi tehes käivitasime esmaväljaandes juba teatud printsiipidel rekontekstualiseeritud arhiivisalvestuste uue rekontekstualiseerimise protsessi. Ühelt poolt tahtsime säilitada kord kujundatud väljaandetervikut, teiselt poolt lisada elemente, mis tundusid meile tänapäevase väljaande vältimatult vajalike osistena. Eriaegsete väljaandekontseptsioonide sulandamine osutus aga üsna keeruliseks ettevõtmiseks.

Taasväljaandes jäi muutumatuks helisalvestuste valik ja järjestamissüsteem. Koostajate eesmärgiks oli olnud teaduslik, liigiliselt ja piirkondlikult esindav ülevaade eesti regilaulutraditsioonist ning väljaande struktuur lähtubki eesti folkloristika ja võrdleva muusikateaduse suurkuju Herbert Tampere süstematiseerimis põhimõtetest. Liigitusaluseks on laulude traditsiooniline esituskontekst, mis suuresti määrab funktsionaalsetele tekstirühmadele ühiste nn rühmaviiside muusikalised tunnused, aga ka tekstistruktuuri. Herbert Tampere sulest pärineb ka üsna põhjalik sissejuhatav ajalooline ülevaade eesti vanemast rahvamuusikatradsioonist.

Väljaande teaduslikkuse rõhutamine oli omal ajal mõneti võtmeküsimuseks. Lisaks sellele, et koostajad esindasidki teaduslikku vaateviisi, oli teaduslikkusel omamoodi kaitsva märksõna funktsioon võimaldamaks autentsete esituste publitseerimist. Üldjuhul assotsieerus rahvamuusika mõiste tollal laiema publiku ja ka nende jaoks, kes väljaande ilmumise üle poliitiliselt otsustasid, eelkõige lavaesitusega, millel enamasti ei puudunud sovjetlik ülistav alltekst ja mis sisaldas sageli töötluse komponente.

Taasväljaanne pakub mõningat lisa helimaterjalile – kui esmaväljaandes tuli piiratud mahu tõttu pikemaid arhiivisalvestusi kärpida, siis nüüd on kõik palad avaldatud tervikuna. Tänu tekstimotiivide liitmisega kujundatud pikkadele lauludele saab antoloogia kuulaja aimu suulisele poeesiale omasest assotsiatiivsusest, tänapäeva inimese seisukohalt ka kohatisest ebaloogilisusest. Samas on need variandid ehk teatavas vastuolus esmaväljaande selgepiirliste laulutervikute eelistamise põhimõttega.

Muutunud on üldine tõlkekontseptsioon. Laulutekstidele pole lisatud enam mitte vene- ja saksakeelsed sisukokkuvõtted, vaid Har-

ri Mürgi tehtud täielik ingliskeelne paralleeltõlge. Tõlked pole suunatud üksnes välislugejatele – eesti kirjakeelest murdeliselt kõige erinevamad tekstid on tõlgitud sõnasõnalt ka kirjakeelde. Regilaulukeele spetsiifika – arhaismide, pseudoarhaismide ja murdevormide rohke kasutus –, kombineerituna tänapäevas raskestimõistetavate poeetiliste võtetega, nõuaks tegelikult kõigi tekstide sõnasõnalist eesti ühiskeelde tõlkimist, ent siin seadis piirid tekstiraamatu maht. “Tõlgitud” on ka muusikat – kõigi palade juures on noodinäited, ehkki terviknoodistused jäid samuti piiratud mahu tõttu avaldamata.

Kuna antoloogia on järjestatud läbivalt liigilisel alusel, tundus taasväljaande toimetajaile oluline tõsta esile ka individuaalset esitaja mõõdet. Seetõttu lisandus tekstiraamatusse laulikute ja pillimeeste tutvustus. Selle koostamisega seonduvad andmete ebatäpsuse ja -täielikkuse probleemid, mis on tuttavad kõigile arhiivimaterjalide kasutajatele. Arhiivianimestikus ja ühtlasi folkloristlikus traditsioonis käibivad nimekujud erinevad esitajate ametlikest nimekujudest (mida on sageli mitu) ja oma kogukonnas kasutusel olnud nn hüüdnimedest, moodustades sageli “sulami” ametlikust perekonnanimest ja eesnime hüüdnimelisest variandist. Kuna just folkloristlikku traditsiooni kuuluvaid nimekujusid oli kasutatud esmaväljaandes, jäid need n-ö põhiliseks nimeks ka taasväljaandes.

Teine probleem seostus sellega, et paljude esitajate “lugu” lõpeb arhiivis sageli viimase kogumiskäiguga tema juurde ja sisaldab üksnes konkreetsete esitustega seotud suhteliselt nappi taustateavet. Inimese kohta käivate teadmiste selline piiratus on osalt paratamatu – ka kogumisretkede ajal ja tehnilistel võimalustel on piirid. Ent selles võib otsida ka folkloristlikku või etnoloogilist diskurssi dekonstrueerides esile toodud jõupositsiooni – huvi traditsioonikandja isiku vastu piirdub koguja silmis pigem teksti “elu” kui esitaja enda elukäiguga.

Taasväljaandes uuendatud fotovalikuga püüdsime esitajaid visuaalselt paigutada neid ümbritsenud keskkonda, näidata antoloogia materjali reaalset esitussituatsiooni, tõsta esile välitöötegitat ja tema suhet esitajaga.

Tutvustatud plaadivalimik esindab eesti folkloristika ajalugu mitmes tähenduses – nii poole sajandi pikkust vanema traditsiooni helisalvestamisprotsessi kui ka väga oluliste rahvalaulu-uurijate ja -kogujate Herbert Tampere ja Ottilie Kõiva ning koguja-arhivaari

Janika Oras

TUTVUSTUSED

Erna Tampere elutööd. Professionaalselt koostatud antoloogia on usaldusväärne teejuht kõigile, kes soovivad süveneda eesti regilaulpärimusse ja traditsioonilisse instrumentaalmuusikasse.

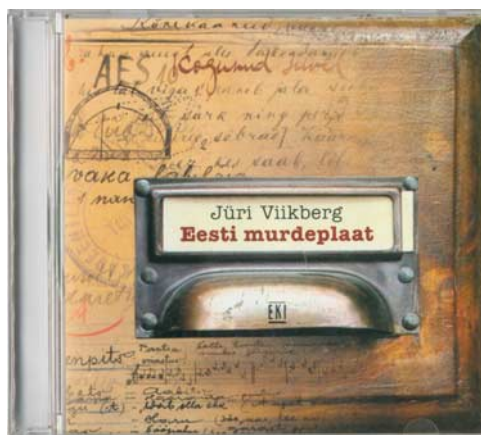
Janika Oras

Eesti murdeplaat

Jüri Viikberg. Eesti murdeplaat. CD-ROM. Eesti Keele Instituut, Tiigrihüppe Sihtasutus. Tallinn 2002.

Jüri Viikberg. Eesti murdeplaat. CD-ROM. 2. väljaanne. Eesti Keele Instituut. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus 2003.

Põhikooli lõpuklasside ja gümnaasiumiastme õpilastele mõeldud õppematerjal – mugav kombinatsioon helist, kirjasõnast ja pildist. Plaadi tegemise peamine mõte seisnes selles, et ka tänapäeval oleks võimalik oma kõrvaga kuulata, kuidas kõlab ehtne vanapärane murdekeel. Kõiki eesti peamurdeid on valitud esindama 12 murrakut Kuusalust Karksini ja

Mustjalast Setuni. Õppevahendi teine lähtekoht oli see, et õpilased kui uudishimulik rahvas saaksid hiirega hästi palju klikkida. Selleks on murdepalade kuulamise kõrvale sobitatud mitmesugust infotautat – murdekaartidest ja kihelkonnakirikute piltidest kuni nuputamisülesanneteni.

Mida võib siis plaadilt leida ja kus tuleb hiirega klikkida?

Avaleheküljeks on Eesti kihelkondade kaart. Klikkides hiirega murdealal, avaneb lähim (punase kirjaga) kihelkond: sealt pääseb lugema ajalooandmeid, leiab iseloomulikku murdeala kohta ja lühisõnastiku, saab teada parimad jutustajad ja tublimad kogujad. Muide, klikata tasub ka kihelkonna kaardile ja kirikupildile. Nupp *Keelejuhid* toob nähtavale kõik murdejutustajad ja nupuga *Tekstid* pääseb juttude juurde. Kõlaritest kostvaid murdelugusid saab kuvariirudus ka tekstina jälgida. Kui kirjapilt tekitab küsimusi, tasub avada kommentaarid või näpunäited. Kui sõna tähendus on tundmatu, saab abi leksikonist. Kuuele lõunaeesti tekstile on lisa-

TUTVUSTUSED

tud ka kirjakeelne tõlge. Klõkkimise ja lugemise kõrval saab oma teadmisi testida nuputamisülesannete abil ja kui vastus päris täkkesse ei lähe, võib vastavad osad uuesti üle vaadata.

Plaadil on 50 minuti ulatuses murdekõnet, 24 fotot, 27 kaarti ja 350 lk teksti ning otseühendus eesti murrete virtuaalsete lehekülgedega Internetis, seal on... Ent jätkem osa avastamisrõõmu kasutajale. Kõige parem seletaja on (töö käigus) plaat ise.

Eesti murdepladi on koostanud Eesti Keele Instituudi vanemteadur Jüri Viikberg, tehniliselt teostanud Marko Petron ja kujundanud Kalle Toompere. CD-ROM on valminud Tiigrihüppe Sihtasutuse rahastatud sihtotstarbelise projektina, ühtlasi on Tiigrihüppe SA jaganud esimese tiraaži tasuta Eesti koolidele.

Eesti keel laserplaadil

Eesti taimenimetuste arvutiregister

Vilbaste Versioon 2.1. Tallinn: ECOLINK, 1993.

Vilbaste 2.1 on Gustav Vilbaste raamatu *Eesti taimenimetused. Nomina vernacula plantarum Estoniae*. (Emakeele Seltsi toimetised 20 (67), Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia 1993, 708 lk) taimenimetuste arvutiregister.

Vilbaste 2.1 on loodud Eesti Keskkonnateaduste Ettevõttes ECOLINK Eesti Teaduste Akadeemia Emakeele Seltsi tellimusel ja Avatud Eesti Fondi rahalisel toetusel.

Eesti murdepalu

Koostanud Jüri Viikberg. Tehniline teostus Toivo Peegel. Eesti Keele Instituut 2000.

Laserplaat on vinüülplaadi *Eesti murdepalu* (1975) järglane ja mahutab kümme murdejutustust kümnelt keelejuhilt üle Eesti.

TEA Võõrsõnastik

VS 2000. CD-ROM. 2001.

Laserplaat on arvutivariant samanimelisest raamatust. Peatoimetaja Ruth Mägi, üldtoimetaja Rein Kull. Tallinn: TEA 1999. 696 lk.

Eesti-inglise sõnaraamat 2001

Estonian-English Dictionary 2001

Laserplaat on arvutivariant samanimelisest raamatust. Toimetanud Mari Kerge & Maarja Märss & Inga Mölder. Tallinn: Festart 2001. 879 lk.

Wastne Testament 1686

Eesti Keele Instituut 2001.

Laserplaat on ilmunud samanimelise raamatu (484 lk) arvutivariandina. Faksiimiletrükis väljaande kolleegium: Urmas Sutrop & Mati Hint & Kristiina Ross & Toomas Väljataga.

Kirderannikumurde palu

Toimetanud Mari Kendla. Eesti Keele Instituut 2001.

See on ülevaateplaadi *Eesti murdepalu* (Tallinn 2000) sisuline jätk, mis koondab tähelepanu kirderannikumurdele. Plaat mahutab 26 murdejutustust 12 keelejuhilt.

Võru murde palu

Toimetanud Mari Kendla. Eesti Keele Instituut 2001.

Laserplaadile on koondatud 15 jutustust Võru murdes üheksalt keelejuhilt. Kõik murdelood on varustatud kirjakeelse tõlkega.

Käsmu randlaste jutte

Piret Norvik. Eesti Keele Instituut 2001.

Laserplaat on ilmunud samanimelise raamatu (Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus 2001, 175 lk) arvutivariandina, millele on mahutatud nelja keelejuhi 77 murdejutustust.

Kelläga kahr

Seto jutusõ' ja pilliluu'. 2001.

Laserplaat on ilmunud koos samanimelise raamatuga (Kelläga kahr. Seto jutustusõ'. Tallinn: A. Sarv 2001, 32 lk) ja mahutab liisaks nimijutustusele veel seitse murdepala (Leeni ja Heino Sõrmus) ning neli akordionilugu (Heino Sõrmus).

TUTVUSTUSED

Ku Pikässillast üle saa

Luuletusi mulgi keelen. Tartu Ülikooli Lõuna-Eesti Keele- ja Kultuuriuuringute Keskus 2002.

Põline mulk, näitleja Lembit Eelmäe loeb Hendrik Adamsoni, Nikolai Baturini, Lembit Eelmäe, Siim Kärneri, Eha Lättemäe, Pent Nurmekunna, Mare Osi, Mart Raua ja Andres Renniti luuletusi.

Süä kisk

Ansambli Lõkõriq CD. Võro Selts VKKF ja Kauksi Ülle Mänedment 2002.

Laserplaadile on koondatud 19 Võru murdes laulu.

Arvutikasutaja sõnastik 2002

Laserplaat on ilmunud raamatuga *Arvutikasutaja taskuteatmik*. Koostanud Marilin Kesa ja Kaido Orav. Tallinn: Leksiko 2002. 112 lk.

Eesti-inglise sõnaraamat

Estonian-English Dictionary 2002.

Laserplaat on arvutivariant samanimelisest raamatust. Toimetanud Mari Kerge & Maarja Märss & Inga Mölder. Tallinn: Festart 2002. 879 lk.

Eesti-inglise-eesti äri- ja majandussõnastik

Autor Klaire Kolman. 2002.

Laserplaat on arvutivariant samanimelisest raamatust. Tallinn: Estada 2002. 352 lk.

Vene-eesti (-vene) sõnaraamat ver. 3.27 CD. 2002.

Kirjastuse Festart välja antud CD-ROM sisaldab 47 000 märksõna.

Kokku seadnud Jüri Viikberg

Printsessimäng – pikk *performance* või omamütoloogia loomise katse?

Kaarina Ormio näitus “Prints Betelgeuze, Printsess Algieba ja Printsess Bellatrix reisivad ümber Läänemere” Tartus Tampere majas 2003. aastal. Osa Kaarina Ormio (Soome), Elin Tanding Sørenseni (Norra) ja Jaan Pärnamäe (Eesti) samanimelisest ühisprojektist.

Kui tahta, et Euroopa tunduks olevat pea kohal ja Lapimaa koos põhjapoolusega jalge all, tuleb elada Soome lahe põhjakaldal. Õieti öeldes tuleb olla sinna sündinud, sisse kasvanud, õppinud põhjamaise madala pilguga vaatama kõike lõuna pool – kuni Ekvaatorini välja – olevat kui kõrgemat, ülalpoolset, nii et jalge alla ja madalamale jäävad vaid tundralagendikud ja lumeväljad. Nii, et kooliõpikute ja atlaste kaardid, kus tavakohaselt põhjakaar ülalpool, maailmapilti segi lüüa pole suutnud. Nii, et vähem kui saja kilomeetri kaugusel kitsukese Läänemere lahe lõunakaldal asuv Eesti tunduks kindlalt ülalasuvana.

See, millest räägin, on kunstide magistrist soome kunstniku Kaarina Ormio maailm, tema geograafiline kaart, millega ta oma reisinäituse sisse juhatab. Ja mille leiab mitmelt poolt Internetist, kui *google*’i kavalasse otsimasinasse Kaarina Ormio nimi tippida. Vahepeal näitusesaalides ja kunstifestivalidel paberist reisi(maskeerimis)rõivaid tuulutav kunstnik on määratlenud end tulema alt ja vaatama üles, kuigi oma kunstiprojektis ja selle osanäitustel ning *performance*’idel tuleb ta taevast printsessina, kuldne kroon peas. Nagu kõiges muuski, mängib ta ka siin kaksikrolli, kahestub ja astub sootsiumist kõrvale, olles kunstnik oma erinevuse, mitte harmoneerumissooviga. See pole pel-

Foto 1. Printsess Algieba Liivi rannal augustis 2001. Prints Betelgeuze foto.

Foto 2. Prints Betelgeuze, Printsess Bellatrix ja Printsess Algieba einestamas Laitosaarel. August 1998. Foto kunstiprojektist.

galt põhjamaiselt eripärane kunstniku suhe maailma, vaid kogu õhtumaises loovmaailmas tüüpiline.

Kuldsete kroonidega ümber Läänemere reisiv seltskond näitab ennast fotodel ja Kaarina Ormio visandlikult nappidel joonistel, raamatus ja muusikas. Nende kroonid helgivad vaesel ja mahajäetuna näival Liivi rannal ning väikelinnade tänavatel konservatiivsete kohalike silme all (ja sugugi mitte ainult kunstifestivalidel), rongivagunis, kaldale tõmmatud laevadel, vesirooside vahel liuglevatel paatidel, taluõuedes ja lossiparkides. Projekt, mis sai alguse 1997. aasta Paide “Ajal, ruumil, liikumisel”, kulgeb mööda maid ja teid, aga eelkõige mööda inimesi, kelle reaktsioonid kroonikandjatele on osa kunstisündmusest.

Tegelikult on aastatepikkuse *performance*’i raam lihtne ja lakooniline – Printsess Algieba (jah, Prints ja Printsess on selles kontekstis suurtähga tiitlid, mitte lihtsalt sõnad), s.t Lõvilakk (teda kehas tab Kaarina Ormio) on kukkunud alla tähelt ja jäänud kinni puoks-tesse. Taevasesst tähemaastikust on tulnud ka tema kaaslased Printsess Bellatrix (Elin T. Sørensen) ja Prints Betelgeuze ehk Sõdalase Kaenlaalune (Jaan Pärnamäe). Triviaalne müüt, paljukorratud ja ilma igasuguse isikupärata. Sõnaga, see raam omamüüdi loomisel olulist rolli ei mängi, kuigi aitab paiguti kõverpeegleid paigutada. Aga see

loob kindla ja kanoonilise vormi, mis ei lase printsessimängul laiali valguda ega ka Prints Betelgeuze paiguti naiivselt mõjuvaid ühiskonnakriitilisi tekste (kõik Internetis ilma igasuguste piiranguteta kättesaadavad) liialt häirima.

Printsess Algieba pole nii selgelt ühiskonnakriitiline, küll aga sootsiumitundlik ja eneseirooniline. Tema täheprintsess on siiski suurelik ja tavaline, tema kriinoliini tõstab tuul üle pea ja tema jooniselaseb printsess kõhutuult. Tema kroon ja kleidid ainult tunduvad kallid ja kaunid, tegelikult on nad petlikult odavad ja lihtsad. Mitte just alati paberist nagu need, mis näitusteks kohvritest lahti pakitakse ja "reisi" kirjadega kaunistatakse.

Printsessi tundlikkus on natuke ulakasmäng publikuga, keda ei oodata vaid näituse saalis, vaid ka raudteestaadades ja maanteedel, mere ääres ja majade vahel, Peterburis ja Paines, Oslos ja Helsingis, Eckeröl ja Satsnäs, Mazirbes ja Laitosaarel, Olsztynis ja Berliinis...

Foto 3. Printsess Algieba Euroopas: Lapimaa jalge all ja Poolamaa pea kohal. Kaarina Ormio joonistus.

Foto 4. Printsess Algieba ja Prints Betelgeuze reisimas Lätimaal kitsarööpmelisel raudteel. 25. juuli 2001. Foto kunstiprojektist.

Kestev rollimäng kui kunstiloomingu raam ei ole Kaarina Ormio kaubamärk. See on lääne kunsti kinnistunud esitusviis (kui paugupealt muud ei meenu, siis Eva ja Johanna ikka), omamoodi PR-programmi ja kunsti sotsialiseerumise sulam.

Folkloristlikust aspektist on märkimist väärt muinasjutusuhe – Kaarina Ormio tunnistus väikese tüdruku printsessiunistusest, mille ta täiskasvanuna on kõverpeeglite abiga oma kunstikreedo teenistusse seadnud. Muinasjutt on oma ühiskonnakajastusis lihtsakooline ja selgete vastandustega, nähes maailma koosnevat pärilusaadlist ja lihtrahvast, kelle hulgast kõrgemasse klassi, printside ja printsesside sekka pääsemiseks tuli luua otsesild – perekonnasuhe. Ses kontekstis projitseeruvad kõikvõimalikud lõdvemalt suletud klassid lihtrahvaks, kõik kinnisemad ja privilegeeritumad aga kuningapereks. Nii on ka Läänemere ümber reisivatele kroonitud peadel kerge end muust massist, s.t lihtrahvast eristada või vajadusel koguni sellele vastanduda. Mis tundub olevat paraku kogu projekti põhituum.

Lisaks sellele mõistagi puhtesteetilise elamuse võimalus. Mis tundub sedavõrd haprana, et mõjub kalli kunstina. Sest põhjamaise “maastvaataja” pilk on teinud võimalikuks saada printsessiks ilma kommertsliku kesta ja liigse rikkuseta. Kuninglikud perekonnad on jäänud vaeseks, kui neil pole enam trooni, vaid ainult kroon, ja seegi vaid sümboolne.

Kalmer Kand